

УДК 94(477)

Алла Киридон

МУЗЕЇ ЯК ІНСТИТУЦІЇ ПАМ'ЯТІ

Музей – це багатofункціональний інститут соціальної пам'яті, через посередництво якого реалізується потреба суспільства у відборі, зберіганні та презентації специфічної групи культурних і природних об'єктів. Підґрунтям взаємодії колективної пам'яті та музею є: структурні елементи (знання, традиції, цінності, символи, образи) та функціональний взаємозв'язок, який виявляється у реалізації функцій: документування, освітньої, виховної, комунікативної, світоглядної, адаптаційної, ідентифікаційної, інтегративної.

Ключові слова: інститут, музей, пам'ять, цінності, пам'яттєвий дискурс.

Музеї, поряд з бібліотеками та архівами, належать до інститутів, соціальною функцією яких є збереження пам'яті. Ці інституції актуалізують минуле, зберігають історичні джерела для відтворення культури, а також є індикаторами соціокультурних змін.

Останнім часом у світі спостерігається зростання інтересу до музеїв, які інтенсивно розвиваються, зазначаючи не лише кількісного збільшення, але й якісних змін [1, с. 3]. У спільноті музейних фахівців дедалі більше визнання знаходять уявлення про “інтегровані” музеї і положення “нової музеології”, яка розглядає музей як інститут, що виходить за межі консервації, демонстрації і трансляції історико-культурної спадщини та переходить до здійснення ширшої соціальної місії культурної ідентифікації та інтеграції в навколишнє середовище [2].

Різноманітним аспектам історії музейної справи в Україні та діяльності музеїв присвятили дослідження М. Бондар, І. Буланій, І. Дворкін, Л. Гайда, Н. Ганнусенко, О. Грекулов, Г. Елькін, М. Кашин, І. Кирсим, О. Крук, О. Костюкова, М. Лощинин, Р. Маньковська, Г. Мезенцева, В. Обозний, З. Огризко, Є. Піскова, І. Прус, А. Сайненський, Т. Скрипка, Г. Скрипник, Л. Славін, В. Солодова, В. Столетов, М. Ткаченко, Я. Треф'як, Л. Федорова, Л. Чупрій, Ю. Омельченко, І. Явтушенко та інші.

Метою публікації є розгляд взаємозв'язку музеїв – соціальна / колективна – культурна пам'ять. Дослідження музею як інституту пам'яті ґрунтоване на “нормативній парадигмі” П. Рікера (яка розглядає роботу пам'яті з забування, переоцінювання та опрацювання минулого); “культурній пам'яті” та “комунікативній пам'яті” Я. Ассмана та А. Ассман, “місць пам'яті” П. Нора; “колективного пам'ятання” П. Коннертона та ін. Відтак пріоритетним у висвітленні питання є пам'яттєвий дискурс; до розгляду діяльничної складової музеїв звертаємося лише опосередковано.

Початково окреслимо понятійно-категоріальний простір. Інститути (від латинського “*institutum*”, що означало встановлення, запровадження, звичай) є необхідними атрибутами сучасного динамічного суспільства, що фіксують перевірені досвідом форми реалізації суспільно значущих функцій та дію механізму раціоналізації соціальних практик. Як зауважили П. Бергман і Т. Лукман, інститути “з'являються в кожній соціальній ситуації, що триває якийсь час” і виникають у контексті певних соціальних процесів [3]. Вивчення “інститутів” започаткували О. Конт (1798 – 1857) та Г. Спенсер (1820 – 1903). У сучасній літературі поняття “інститут” не має усталеного значення [4, с. 264] й використовується як:

1) соціальне утворення – як комплекс загальних соціальних (політичних, правових, моральних, релігійних і т.п.) норм, правил і принципів, культурних зразків, звичок, типів мислення й моделей поведінки, що маркують сутність і стабільність соціальних явищ, визначають і регулюють соціальні відносини та різнопланову діяльність людини;

2) соціальне утворення, або установа, – соціальна одиниця, організація, що виступає суб'єктом соціальних відносин [5]. Тобто “інститут” розуміється або як маркер, норма, прийняте правило поведінки, або як організація, установа, орган, асоціація, об'єднання людей. У першому випадку можна говорити про нормативну (у значенні правил поведінки); у другому випадку – про організаційну інтерпретацію інституту;

3) як працююча, чинна норма інститут реалізується в повсякденній практиці, стає стійкою й типовою. С. Кірдіна пов'язує поняття “інститут” і “практика” й визначає інститути як “глибинні, історично стійкі форми соціальної практики, що забезпечують відтворення соціальних зв'язків і відносин у різних типах суспільств” [6]. Представник теорії нового інституціоналізму Д. Норт визначає інституції як “правила, механізми, що забезпечують їх виконання, і норми поведінки, що структурують повторювані взаємодії між людьми” [7].

У межах інституту відбувається координація й впорядкування взаємодії людей, створення визначеного алгоритму та програми поведінки. Перед нами вже не просто сукупність норм, а організація, що володіє структурою. Відтак, інститути – це комплекс правил, принципів, норм, установок, які регулюють різні сфери людської діяльності. У рамках соціального інституту як певного типу організації соціальна практика стандартизується, стає об'єктом проектування й управління.

Одним із таких соціокультурних інститутів є музей з огляду на заангажованість його в соціальну систему, загальнокультурні процеси, ефективність взаємодії з суспільством та іншими інститутами. Музей як соціальний інститут передбачає регламентований тип соціальних відносин, має зобов'язуючу силу у збереженні культурної спадщини. У його межах здійснюється контроль над комплектуванням колекцій, зберіганням та використанням музейних предметів, генеруються особливі інституційні установки і взірці поведінки, засновані на повазі до минулого, соціальної пам'яті і досвіду [8].

У тлумаченні визначень поняття “музей” також спостерігається певна варіативність. Музеї (від гр. “Μουσείον” – “храм музи”) – складний соціокультурний інститут, соціальною функцією якого є збереження пам'яті, стабілізація / маркування норм і цінностей суспільства, трансляція соціокультурного досвіду.

Діяльність музеїв регулює Закон України “Про музеї та музейну справу” від 29 червня 1995 р. (зі змінами), що визначає правові, економічні, соціальні засади створення і діяльності музеїв України та особливості наукового формування, вивчення, обліку, зберігання, охорони і використання Музейного фонду України, його правовий статус, і поширюється на всі види музеїв та заповідників у частині їх музеєфікації, а також обліку, зберігання та використання, охорони, консервації, реставрації музейних предметів, музейних колекцій та предметів музейного значення. У цьому Законі музеї визначено як “культурно-освітні та науково-дослідні заклади, призначені для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини”. Нормативні питання формування Музейного фонду України містить “Положення про Музейний фонд України”, затверджене Постановою Кабінету Міністрів від 20 липня 2000 р. № 1147. В Україні діють понад 5 тисяч музеїв. Із них 478 музеїв

державної та комунальної власності (зокрема 128 історичного профілю), з яких 28 – національні (8 музеїв підпорядковані Міністерству культури України, 13 перебувають у підпорядкуванні інших установ та громадських організацій). Решта музеїв – переважно комунальні (підпорядковані обласним управлінням культури або міським чи районним відділам культури, й фінансуються з місцевих бюджетів). Серед провідних музеїв України: Національний музей історії України, Національний художній музей України, Національний музей історії України у Другій світовій війні, Національний музей літератури України, Національний музей Тараса Шевченка, Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького, Національний музей медицини України, Національний науково-природничий музей України НАН України, Національний заповідник “Софія Київська”, Національний музей народної архітектури та побуту НАН України, Національний музей українського народного декоративного мистецтва України, Києво-Печерський національний історико-культурний заповідник”, Національний історико-культурний заповідник у м. Корсунь-Шевченківському та ін. Водночас необхідне вироблення узгодженої політики держави щодо підвищення ролі музеїв у формуванні колективних уявлень про історію України.

Цілісне філософське осмислення музею чи не вперше дав відомий філософ М. Федоров, концентруючи увагу на моральній сутності музею та його значущості в суспільстві і культурі. Він розглядав музей як репрезентанта пам’яті, “пам’яті загальної для всіх людей, як собору всіх живих, пам’яті, невіддільної від розуму, волі і дії, пам’яті не про втрату речей, а про втрату осіб” [9, с. 387].

Узагальнюючи визначення сучасної історіографії, маємо таке трактування поняття: музей – це державна, громадська, приватна установа культури, призначена для збору, зберігання, вивчення та публічного подання (експонування, публікації) музейних предметів і музейних колекцій, які є невід’ємною частиною національного культурного надбання [10, с. 7]. Музей також може розглядатися як інформаційний центр культурної спадщини, інститут соціокультурної адаптації, інструмент пізнання культурних цінностей минулих епох і сучасності, а також інтерпретування їх значень з метою суспільного самопізнання й самовизначення.

З огляду на задекларовану проблему, вдамося до визначення, поданого в аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень: “Музей – це багатофункціональний інститут соціальної пам’яті, через посередництво якого реалізується потреба суспільства у відборі, зберіганні та презентації специфічної групи культурних і природних об’єктів, які усвідомлюються суспільством як цінності, що передаються з покоління в покоління” [11]. О. Панченко визначає музей як “сховище” соціальної пам’яті, вилонуваної в об’єктах природи і предметах матеріальної культури [12, с. 4].

Основними напрямками діяльності сучасних музеїв в Україні є науково-дослідницька, культурно-освітня діяльність, комплектування музейних збірань, експозиційна, фондова, видавнича, реставраційна, виставкова, пам’яткоохоронна робота, а також діяльність, пов’язана з науковою атрибуцією, експертизою, класифікацією, державною реєстрацією та усіма видами оцінки предметів, які можуть бути визначеними як культурні цінності, з метою включення до Музейного фонду України. Предмети Музейного фонду України є культурними цінностями, що постійно зберігаються на території України та за її межами або згідно з міжнародними договорами підлягають поверненню в Україну. Серед багатьох функцій музею (напр., експозиційна, інформативна, гносеологічна, просвітницька, виховна та ін.) увиразнюється саме меморіальна.

Головна місія музею – генерування культури теперішнього й майбутнього на основі збереження та актуалізації всіх елементів історичної спадщини. Водночас ці установи самі є репрезентантами “менталітету епохи” та культурної пам’яті. Принагідно нагадаємо думку видатного культуролога Я. Ассмана: передавання й повернення культурних смислів у вигляді обрядів (дій) і предметів (пам’ятників, меморіалів, храмів і т.д.), які “експлікують імпліцитний показник часу та ідентичності”, є основою культурною пам’яті [13, с. 19–21]. Відтак, форми цих інституцій, а також методи репрезентації / інтерпретації минулого та смислові акценти визначаються нормами й цінностями культури сучасності.

У контексті пам’яттєвого дискурсу особливо вагомою видається роль музеїв в умовах соціокультурних трансформацій, зміни традиційних стандартів та стереотипів мислення. Зазвичай в такі періоди відбувається радикальне переосмислення минулого, “вибудовування нових дистанцій і контрастів” [14, с. 46], спостерігається когнітивний дисонанс ціннісних систем (відбувається зіткнення чи спроба накладання “устійненого” й “нового”, співіснування несхожих, або навіть й протилежних ціннісних систем, різних моделей минулого тощо). Це потребує необхідного реагування від музеїв. Розкриваючи зміст і призначення музею, М. Федоров писав: “Народи в нещасті звертаються до минулого і там шукають розради. Музеї слугують вираженням такого почуття” [9, с.387].

Як зазначив А. Еткінд, механізм пам’яті моделює структура музею; об’єкти, що зберігають матеріальну пам’ять відповідного (свого) часу і в цій якості практично незмінні, доповнюються підписами, зміст яких періодично піддається сумнівам, дебатуються й переглядаються. Об’єкти без підписів не репрезентують пам’яті, як і підписи без об’єктів. На думку автора, у загальній формі ці явища можна описати як “тверду” (“жорстку”) і “м’яку” пам’ять [15, с. 33–76; р. 36–59]. “Тверда” (“жорстка”) пам’ять закріплена у формі різноманітних “місць пам’яті”, музейних експозицій, календаря офіційних пам’ятних дат, меморіалів, церемоніалів тощо. Ці обидва види пам’яті (документи і монументи, тексти і меморіали, наративи і пам’ятники) взаємодоповнювані та взаємозалежні: “Щоб актуалізуватися в свідомості сучасників, зміст твердої пам’яті – наприклад, пам’ятники – вимагає інтерпретації в тексті. Щоб зберігатися в поколіннях, зміст м’якої пам’яті – громадська думка, історичні дебати, літературна уява – вимагає фіксації в матеріалі. Ключове значення мають не окремі форми пам’яті (тверда (жорстка) і м’яка), але самі переходи між ними, їх взаємна оберненість і відносна прозорість одна для одної [16, с. 46]. Очевидно варто зауважити, що не лише механізм пам’яті моделює структура музею, але й породжені пам’яттєві смисли епохи конфігурують структуру музею.

У пам’яттєвому дискурсі музеї розглядають як:

- 1) засоби збереження пам’яті;
- 2) комунікатори / посередники;
- 3) носії пам’яті;
- 4) місця пам’яті;
- 5) топоси пам’яті та ін.

Соціальна / культурна пам’ять і музеї як соціокультурні феномени мають глибинну схожість / спорідненість: знання, традиції, цінності, символи, образи, що становлять основу колективної пам’яті, водночас є системотворчими елементами музею й займають чинне місце в його діяльності. Взаємодія пам’яттєвих смислів і музеїв сприяє збереженню, актуалізації й трансляції колективної пам’яті від покоління до покоління.

За профілем музеї поділяються на природничі (антропологічні, біологічні, ботанічні, геологічні, зоологічні, мінералогічні, палеонтологічні), історичні (загальноісторичні, військово-історичні, історії релігії, історико-побутові,

археологічні, етнографічні), літературні, художні (образотворчого, декоративно-прикладного, народного, сучасного мистецтва), мистецькі (театральні, музичні, музеї кіно), науково-технічні, комплексні (краєзнавчі, екомuzeї), галузеві тощо. На основі ансамблів, комплексів пам'яток та окремих пам'яток природи, історії, культури та територій, що становлять особливу історичну, наукову і культурну цінність, можуть створюватись історико-культурні заповідники, музеї-заповідники, музеї просто неба, меморіальні музеї-садиби тощо.

Особлива роль належить історичним музеям, які виконують охоронно-зберігаючі, науково-дослідницькі, просвітницько-виховні функції, водночас їх провідними функціями є збереження, відтворення та формування колективної пам'яті українського народу. У цьому контексті музей виступає, як історично обумовлений багатофункціональний інститут соціальної пам'яті, через посередництво якого реалізується потреба у відборі, зберіганні й презентації специфічної групи культурних і природних об'єктів, які усвідомлюються суспільством як цінності, що передаються із покоління в покоління. Серед численних інститутів, що виникли як засіб збереження та дослідження історичної минувшини, вагомим місцем посідають музеї при навчальних закладах [17, с. 49]. Трансформації соціогуманітарного простору зумовлюють появу різноманітних за формою і змістом музейних комплексів, зокрема й віртуальних музеїв.

На відміну від архівів та бібліотек, які збирають переважно документальну спадщину, музеї мають широкий профіль комплектування музейних предметів меморіального значення: предмети – свідчення епохи в усій сукупності форм, видів та носіїв пам'яті, артефактів, які транслюють певний культурний код нації, виховують “візуальну культуру” і зберігають репрезентативні та унікальні рухомі та нерухомі пам'ятки матеріальної та духовної культури. Музеї виступають також своєрідним місцем пам'яті. Створення меморіальних музеїв, музейних комплексів виступає однією з основних форм увічнення пам'яті.

Сучасний музей є своєрідним маркером культурного коду, простором, що перебуває в безперервному розвитку й має високу силу інформаційного та емоційного впливу. Так, музеєфікація артефактів транслює певний культурний код і стимулює реактивізацію пам'яті. Конструйовані й структуровані символічні ряди простору музею (як засіб опосередкованого впливу) імпліцитно змінюють саму соціальну реальність. Йдеться про моделювання своєрідної психопросторової інтеграції у якій відбувається видозміна конструкту культурних установок.

Музей як історично сформований інститут, виступає засобом адаптації людини в культурній сфері, місцем її духовного збагачення, що стимулює моральний і естетичний розвиток особистості. У сенсі антропологічного музей, як транслятор соціальної пам'яті, пов'язаний з культом пращурів. Він є культурним простором, що концентрує, репрезентує наявний досвід і “несе відповідальність” за його передавання іншим поколінням через почуття, емоції й переживання, тобто досвід практичний, екзистенціальний і сакральний [18, с. 211–212]. Такі характерні для музеїв структурні сегменти як знання, традиції, цінності, символи, образи водночас є формотворчими соціальної пам'яті. Ця інституція виконує функцію соціалізованого впливу. Зокрема, музей можна розглядати як посередника-провідника соціокультурних ідей. Водночас музей сприяє розширенню світоглядних уявлень, освітньо-наукового потенціалу тощо.

Музеї увиразнюють пам'яттєвий дискурс репрезентацією сукупності текстів, образів, матеріальних предметів тощо. При цьому вагомим видається врахування багатоплановості соціальних кордонів колективної пам'яті. Так, Л. Фадеєва звертає увагу на те, що образи, уявлення, асоціації одного соціального шару чи соціальної групи можуть істотно відрізнитися від ментальних утворень інших в силу різного життєвого досвіду, варіантів особистих доль, психологічного складу

різних спільнот. Окрім того, певна епоха може створювати відповідну масову ідеологію та міфологію, систему ціннісних орієнтацій і колективних образів. Відтак певний історичний час отримує свій якісний зміст і символічне значення. Бачення епохи сучасниками, як правило, відрізняється від того уявлення, яке входить у колективну пам'ять як сукупність стійких компонентів, водночас здатна змінюватися під впливом нових яскравих подій, радикальних процесів, соціальних змін. Образ епохи трансформується, коригується в колективній пам'яті, залежно від змін повсякденності [19, с. 159].

Головна місія музею – генерування культури теперішнього і майбутнього на основі збереження і актуалізації всіх елементів історичної спадщини. Музейний об'єкт культурної спадщини має бути репрезентативним і автентичним, об'єктивно відобразити факт культури певної історичної епохи та національної культури.

Музей має подвійну функціональну навантаженість: з одного боку, він є механізмом формування пам'яткових смислів, але з іншого – пам'яткові смисли також впливають (особливо в умовах соціокультурних трансформацій) на архітектоніку музею. Відтак, простір музею репрезентує, з одного боку, специфічні риси мнемосвідомості епохи, яка відтворюється, але водночас – транслює свідомісні смисли часу прочитання коду. Це дає підстави говорити про методи конструювання соціально значущих мнємокомплексів. Спонукаючи глядача до споглядання, музей виховує “візуальну культуру”. Образи минулого в масовій свідомості формуються з різних сегментів: особистого життєвого досвіду, ціннісних установок, сучасного “потоків інформації” тощо.

Музеї, зберігаючи пам'ятки культури, є водночас важливим джерелом і каналом інформації, а також своєрідною платформою комунікування. Йдеться не лише про взаємодію відвідувачів та персоналу, а про трансляцію спадковості моральних і культурних норм. Музейні колекції та документи формують культурний простір пам'яті, залучають громадян до надбань національної культурної спадщини, спрямовують вектор спогаду. Музеї є інституціями культурної соціалізації громадянина, сприяючи вихованню моральних і культурних норм, ціннісних орієнтирів.

У цьому сенсі показовою видається аналітична довідка, підготована для урядових структур Національним інститутом стратегічних досліджень ще 2007 р. під назвою “Музеї історичного профілю як інструмент державної політики пам'яті”. У ній йшлося про те, що саме “музеї на сьогодні є одним із головних соціальних інститутів, які виконують функцію формування історичної пам'яті українського народу”. Вчені з'ясували, що в західних і центральних регіонах України “відбувається зважене та об'єктивне висвітлення української історії”. Натомість, було виявлено, що “історичні музеї східного регіону часто відображають минуле України в руслі імперсько-радянських оцінок минулого... У луганському Музеї жертв помаранчевої революції експозиція має антиукраїнську спрямованість. Зокрема в залі “псевдогерої Другої світової війни” – головним ворогом України зображено Р. Шухевича. В музеї історії і культури Луганська діє виставка, присвячена життю і діяльності відомого діяча тоталітарних часів – К. Ворошилова... Більшість кримських музеїв (Музеї героїчної оборони і звільнення Севастополя, будинок-музей “Севастопольського підпілля”, музей Червонопрапорного Чорноморського флоту) висвітлюють минуле України переважно у дусі імперсько-радянського розуміння історії. В музеї Червонопрапорного Чорноморського флоту Севастополь називається тільки містом російської слави. Виставки... спрямовані на уславлення подій та постатей радянської історії. Назви експонатів, представлені на російській мові, екскурсійне обслуговування проводиться також російською мовою в руслі радянських оцінок минулого... Якщо в західних регіонах і в Центрі українське

минуле висвітлюється зважено, правдиво і толерантно, то на Сході та Півдні України історичні факти відображаються у руслі імперсько-радянського розуміння історії... Це зумовлено цілим рядом чинників: живучістю світоглядних стереотипів радянських часів, недостатньою обізнаністю населення України з фактами власної історії, недостатньою кількістю високофахових спеціалістів. Гальмуючим фактором, що уповільнює модернізацію експозицій музеїв історичного профілю, є діяльність певних політичних сил, представники яких обіймають керівні посади в обласних державних адміністраціях, або складають більшість в обласних радах і мають адміністративні важелі впливу на музейну діяльність. Особливо негативно це відображається на історичних музеях комунального підпорядкування, оскільки керівництво таких музеїв знаходиться в прямій фінансовій і адміністративній залежності від органів місцевого самоврядування та місцевих адміністрацій...". Звідси було зроблено узагальнюючий висновок, який, очевидно, мав би спонукати до роздумів: "Музеї історичного профілю продукують у громадян України різні уявлення про історичне минуле українського народу, консервують дуалізм історичної пам'яті. Не здійснюється консолідована політика держави щодо підвищення ролі музеїв у формуванні колективних уявлень про історію України" [20, с. 137–148].

Таким чином, музей є багатofункціональним інститутом соціальної пам'яті. Музейна рефлексія соціокультурної реальності, заломлюючись через систему цінностей, життєвий досвід, особу відвідувача, трансформується в нове знання і служить основою формування колективної пам'яті суспільства [21]. Підґрунтям взаємодії колективної пам'яті та музею є: – структурні елементи: знання, традиції, цінності, символи, образи; – функціональний взаємозв'язок, який виявляється у реалізації функцій: документування, освітньої, виховної, комунікативної, світоглядної, адаптаційної, ідентифікаційної, інтегративної.

Список використаних джерел

1. Дриккер А. С. Музей в современном мире / А. С. Дриккер // Вопросы музеологии. – 2011. – № 1 (3). – С. 3.
2. Мастеница Е. Н. Феномен музея в философском наследии Н. Ф. Федорова / Е. Н. Мастеница // Вестник СПб ГУКИ. – 2011. – № 3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/fenomen-muzeya-v-filosofskom-nasledii-n-f-fedorova>.
3. Бергер П. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман. – М.: МЕДИУМ, 1995. – 323 с.
4. Синенко О. І. Інституціоналізація рекреаційної діяльності в Україні / О. І. Синенко // Вісник КНУТД. – 2013. – № 1. – С. 264.
5. Андреев Ю. П. Социальные институты: содержание, функции, структура / Ю. П. Андреев, Н. М. Коржевская, Н. Б. Костина. – Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1989. – 186 с.
6. Кирдина С. Г. Институциональные матрицы и развитие России / С. Г. Кирдина. – М.: ТЕИС, 2000. – 117 с.
7. Норт Д. Институты и экономический рост: историческое введение / Д. Норт; [пер. с англ.]. // THESIS. – 1993. – Т.1. – Вып. 2. – С. 69–91.
8. Именнова Л. С. Музей в социокультурной системе общества: миссия, тенденции, перспективы: Автореф. дис. на соискание ученой степени доктора культурологии. 24.00.01 – теория и история культуры – М., 2011. http://files.msuc.org/avtoreferats/210.010.04_avtoreferat-ks_imennovoy.pdf
9. Федоров Н. Ф. Музей, его смысл и назначение / Н. Ф. Федоров // Федоров Н. Ф. Соч.: В 4 т. Т.2. / Сост. А. Г. Гачева, С. Г. Семенова. – М., 1995. – С. 387.
10. Галкина Т. В. Краткий словарь музейных терминов / Галкина Т. В., Петунина О. О. – Томск: Издательство ТГПУ, 2004. – С. 7.
11. Чупрій Л. Музеї історичного профілю як інструмент державної політики пам'яті / Л. Чупрій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/20.htm>
12. Панченко О. Г. Живой музей – хранилище культурного и природного наследия (по материалам проекта "Школьный литературно-краеведческий музей как центр культурной жизни микрорайона") [Текст] / О. Г. Панченко. – М.: АПК и ПРО, 2004. – С. 4.
13. Ассман Я. Культурная память: письмо, память о прошлом и политическая идентичность в высоких культурах древности. – М., 2004. – С. 19–21.
14. Эткінд А. Столетняя революция: юбилей начала и начало конца / Александр Эткінд // Отечественные записки. – 2004. – № 5. – С. 46.
15. Детальніше див.: Эткінд А. Время сравнить камни: Постреволюционная культура политической скорби в постсоветской России // Ab Imperio. – 2004. – № 2. С. 33–76; Etkind A. Hard and Soft in Cultural Memory: Political Mourning in Russia and Germany // Grey Room (MIT Press). Special Issue:

Memory/History/Democracy. – 2004. – Vol. 16 (Summer). – P. 36–59. 16. *Эткинд А.* Столетняя революция: юбилей начала и начало конца / Александр Эткинд // Отечественные записки. – 2004. – № 5. – С. 46. 17. *Гайда Л.* Формування нормативно-правової бази діяльності музеїв при навчальних закладах України / Лариса Гайда // Краєзнавство: Науковий журнал. – 2011. – № 3. – С. 49. 18. *Ломако О.* Музей как центр и граница образовательного пространства / О. Ломако // Философия образования: Сб. материалов конф. Серия “Symposium”. – Вып. 23. СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2002. – С. 211–212. 19. *Фадеева Л. А.* Образ викторианской эпохи в коллективной памяти англичан // Диалог со временем: альманах интеллектуальной истории. – 1999. – № 1. – С. 159. 20. *Чупрій Л. В.* Музеї історичного профілю як інструмент державної політики пам'яті [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/20.htm>; Чупрій Л. В. Музеї як інститути пам'яті: сучасні реалії та перспективи модернізації // Національна пам'ять: соціокультурний та духовний виміри. Національна та історична пам'ять: Зб. наук. пр. – К.: ДП “НВЦ “Пріоритети”, 2012. – Вип. 4. – С. 137–145. 21. *Божченко О. А.* Музей в формировании исторической памяти: Автореф. дис. на соискание уч. степ. канд. культурологии: 24.00.03 – музееведение, консервация и реставрация историко-культурных объектов. – СПб., 2012.

Алла Киридон

МУЗЕИ КАК ИНСТИТУТЫ ПАМЯТИ

Музей – это многофункциональный институт социальной памяти, посредством которого реализуется потребность общества в отборе, хранении и презентации специфической группы культурных и природных объектов. Основой взаимодействия коллективной памяти и музея являются: структурные элементы (знания, традиции, ценности, символы, образы) и функциональная взаимосвязь, которая выражается в реализации функций: документирования, образовательной, воспитательной, коммуникативной, мировоззренческой, адаптационной, идентификационной, интегративной.

Ключевые слова: институт, музей, память, ценности, дискурс памяти.

Alla Kyrydon

MUSEUMS AS THE MEMORY INSTITUTIONS

The museum is a multifunctional institute of social memory, through the intermediary of which the need of society in the selection is realized, storage and presentation of specific groups of cultural and natural objects. The basis of interaction between collective memory and the museum are: structural components (knowledge, traditions, values, symbols, images) and functional interconnection, which is found in the implementation of functions: documentation, education, upbringing, communicative, ideological, adaptation, identity, integrative.

Key words: institute, museum, memories, values, discourse of memory.